

บทความปริทัศน์ *

พม่า: สถาบันกษัตริย์ vs สถาบันสงฆ์

สุนทร ชุตินทรานนท์

มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์

Michael Aung Thwin, "The Role of Sasana Reform in Burmese History: Economic Dimensions of a Religious Purification" **JAS**, vol. 38, No. 4 August 1979.

Victor B. Lieberman, "The Political Significance of Religious Wealth in Burmese History: Some Further Thoughts," **JAS**, vol. 39, No. 4 August 1980.

Michael Aung Thwin, Communication to the Editor: "A Reply to Lieberman" **JAS**, Vol 40, No. 1 November 1980.

ในวงการการศึกษาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผลงานใหม่ๆ ทางด้านประวัติศาสตร์ที่เขียนเกี่ยวกับประเทศพม่ายังมีไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะงานที่ศึกษาย้อนไปถึงประวัติศาสตร์พม่าสมัยโบราณเช่น พุกาม (ก.ศ. ๑๐๔๔-๑๒๘๗ ; พ.ศ. ๑๕๘๗-๑๙๓๐) อังวะ (ก.ศ. ๑๓๖๔-๑๕๕๒ ; พ.ศ. ๑๙๐๗-๒๐๕๓) หรือ ตองอู (ก.ศ. ๑๔๘๖-๑๗๕๒ พ.ศ. ๒๐๒๘-๒๒๓๕) แต่มาในระยะสองปีที่ผ่านมา (ก.ศ. ๑๙๗๕-๘๐) ได้มีผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พม่าโบราณออกมามากๆ กันถึงสามบทความ งานชิ้นแรกเป็นงานของ Michael Aung Thwin ลงพิมพ์ใน **Journal of Asian Studies (JAS)** เรื่อง "The Role of Sasana Reform in Burmese History: Economic Dimensions of a Religious Purification" ต่อมาไม่นาน Victor B. Lieberman ได้เขียนบทความขึ้นอีกบทความหนึ่งโดยมีจุดมุ่งหมายโต้แย้งผลงานของ Aung Thwin ข้างต้น บทความดังกล่าวได้แก่ "The Political Significance of Religious Wealth in Burmese History: Some Further Thoughts" ลงพิมพ์ใน **JAS** หลังจากนั้นไม่นาน Aung Thwin ได้ตอบโต้ Lieberman ในบทความสั้นๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Communication to the Editor ชื่อ "A Reply to Lieberman" ซึ่งตีพิมพ์ใน **JAS** เช่นกัน

ลักษณะเด่นของผลงานข้างต้นทั้งหมดไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงเฉพาะความสามารถของผู้เขียนในการเลือกสรรข้อมูลมาสนับสนุนข้อสันนิษฐานของตน และข้อโต้แย้งของตนต่ออีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้น ผลงานดังกล่าวยังเป็นภาพสะท้อนของปัญหาการศึกษาและการเสนอการตีความใหม่ในการศึกษาประวัติศาสตร์พม่าซึ่งครอบคลุมถึงปัญหาเรื่องข้อมูลและการเลือกใช้ข้อมูลด้วย

หากจะพิจารณาผล โดยทางตรงแล้วบทความทั้งสามบทความนี้ไม่สู้จะมีผลต่อการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ไทยมากนักเพราะเนื้อหาเกือบทั้งหมดเป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พม่า แต่ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าบทความดังกล่าวมีผลทางอ้อมต่อการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ไทยมากทีเดียวโดยประการแรก ข้อมูลทั้งของ Aung Thwin และ Lieberman นำเสนอสามารถนำมา

ใช้เปรียบเทียบกับเหตุการณ์ ในประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งส่งผลให้นักประวัติศาสตร์ไทยได้เห็นภาพความเป็นไป ในประวัติศาสตร์ที่กว้างขึ้น ประการที่สองวิธีการตีความและการโต้แย้งของนักประวัติศาสตร์ทั้งสองสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการศึกษา ประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยโบราณในเรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์และการใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ซึ่งนักประวัติศาสตร์ไทยโดยเฉพาะผู้ที่สนใจประวัติศาสตร์ไทยโบราณมักจะต้องเผชิญอยู่ เนื่องจากประโยชน์ดังที่ได้กล่าวมาผู้เขียนจึงเห็นสมควรที่จะนำบทความทั้งสามมาเผยแพร่และวิจารณ์ในบทวิจารณ์

"The Role of Sasana Reform in Burmese History : Economic Dimensions of a Religious Purification" ที่เขียนขึ้นโดย Aung Thwin เป็นงานที่ผู้แต่งต้องการจะเสนอการตีความใหม่ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ ในประวัติศาสตร์พม่าเริ่มจากสมัยพุทธกาลเรื่อยลงมาถึงราชวงศ์คองลองพญาหรือ ราชวงศ์คองบวง (Konbaung: 1752-1885; พ.ศ. ๒๒๙๕-๒๔๒๘) โดยผู้แต่ง ได้พยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์, สถาบันสงฆ์ และปัญหาที่ดินโดยเฉพาะที่ดินสงฆ์ (Land Donation to the Sangha) กับความเสื่อมและการสิ้นสุดของราชวงศ์แต่ละราชวงศ์ และการสถาปนาราชวงศ์ใหม่และการปฏิรูปสถาบันสงฆ์ (Sangha Reform) ซึ่งมักจะเกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ Aung Thwin ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ในประวัติศาสตร์พม่าจะเป็นไปในรูปแบบวัฏจักร (Dynastic Cycle) โดยจะเริ่มจากการสลายตัวอย่างช้า ๆ ของอำนาจของรัฐทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ ขณะที่สถาบันสงฆ์เพิ่มความมั่งคั่งขึ้นเรื่อย ๆ จากจำนวนทรัพย์สิน เช่น ข้าพระและที่ดินที่ได้มาจากการทำบุญเมื่อสถานการณ์ไม่เป็นที่น่าพอใจจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือรัฐบาลกลางหรือกษัตริย์ ไม่มีความสามารถพอที่จะระลอกความเสื่อมโดยการปฏิรูปศาสนา กษัตริย์จะถูกทำลายอำนาจจากผู้ในระดับท้องถิ่นที่เรียกตัวเองว่า มินหลวง (min laung หรือ savior king) ซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นผู้มีความสามารถในการรบ มินหลวงและสมักรพรรคพวกจะพร้อมใจกันต่อ

ต้านอำนาจจากส่วนกลาง ตัวมินหลวงเองอาศัยหลักกรรมแห่งอำนาจจากท้องถิ่นเป็นองค์ศาสนูปถัมภ์ (patronage of the sangha) และการเชื่อมโยงวงศ์ตระกูลของตนกับพระพุทธเจ้า, วีรบุรุษในอดีตและบรรพบุรุษในตำนาน ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงถึงความแตกแยกภายในและการสลายตัวของอำนาจจากส่วนกลางซึ่งมักจะถูกขับเคลื่อนจากกรรุกรานจากภายนอกหรือจากชนกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่พม่า หลังจากที่ราชวงศ์เดิมถูกโค่นล้มลงแล้ว ราชวงศ์ใหม่ซึ่งมักจะมาจากผู้ในระดับท้องถิ่นหรือมินหลวง ก็จะค่อย ๆ ก่อร่างสร้างตัวขึ้นและเริ่มขั้นตอนใหม่ของวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่ง

การตีความการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากราชวงศ์หนึ่งไปสู่อีกราชวงศ์หนึ่งบนพื้นฐานที่ว่าอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของกษัตริย์เสื่อมสลายลง โดยมีสาเหตุพื้นฐานเนื่องมาจากสถาบันสงฆ์ได้แก่งแย่งเอาทรัพย์สินจากรัฐพึงได้จากผลประโยชน์ที่ดินในรูปของการเก็บภาษีจากผู้ทำกินบนแผ่นดินเป็นการตีความในแนวใหม่ซึ่งยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน Aung Thwin ได้พยายามหาหลักฐานมาสนับสนุนการตีความข้างต้น โดยย้อนไปศึกษาถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของราชวงศ์แต่ละราชวงศ์โดยเริ่มจากสมัยพุทธกาล และจบลงที่กบฏ สายะสัน (Saya San) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากที่พม่าได้ตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษแล้ว (รายละเอียดข้างต้นดูใน Michael Aung Thwin, "The Role of Sasana" หน้า ๖๗๓-๖๗๔)

เนื้อหาในส่วนต่อไป Aung Thwin ได้กล่าวถึงลักษณะการใช้แรงงาน, กำลังคนและกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถาบันสงฆ์ที่จะเพิ่มความกระจ่างถึงที่มาของความมั่งคั่งของสถาบันสงฆ์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานและกำลังคน Aung Thwin เสนอว่าประชาชนพม่าในช่วงระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ถึง ๑๙ แบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท ประเภทแรกได้แก่แหมมุดัน (ahmudan) หรือพวกที่ต้องรับใช้หลวง (government service) เพื่อแลกเปลี่ยนกับสวัสดิการในด้านการชลประทาน (irrigated land) พวกนี้จะได้ยกเว้นภาษีรายหัว (percapita tax) งานที่อยู่ในข่ายรับผิดชอบของพวกแหมมุดัน ได้แก่งานทั้งในด้านการทหาร และพลเรือน ประเภทที่สองได้แก่พวกเสวี่ยนหรือเอทธิ (athi) ซึ่งต้องจ่ายภาษีรายหัวให้รัฐแทนการใช้แรงงาน พวกนี้ได้แก่พวกช่างฝีมือและพ่อค้า ประเภทสุดท้ายได้แก่พวกคยูน (kyun) หรือพวกทาส ซึ่งได้แก่ทาสที่เสียอิสรภาพ เพราะไม่มีเงินชำระหนี้ และทาสเชลยศึก

นอกจากทาสทั้งสองประเภทแล้วยังมีทาสประเภทที่สาม ซึ่งมีจำนวนมากกว่าทาสประเภทอื่นซึ่งได้แก่พวกพยากยูน (paya kyun) หรือข้าพระในภาษาไทย พยากยูนมักจะมาจากผู้สมักรใจอกุศลเป็นข้าของสงฆ์เพราะหวังจะได้ในบุญกุศล หรือมีเดนนันก็มาจากการบริหารของผู้เป็นนายทาส เพราะหวังในบุญกุศลเช่นกัน พวกพยากยูนจะได้ยกเว้นภาษีรายหัวและการอุกฤษฏ์เกณฑ์แรงงาน สาเหตุนี้เองที่ Aung Thwin เห็นว่าเป็นเหตุจูงใจที่ทำให้คนจำนวนมากพอใจจะยอมตนเป็นพยากยูน

ในด้านกรรมสิทธิ์เหนือที่ดิน Aung Thwin จำแนกลักษณะที่ดินออกเป็น ๓ ประเภท คือที่ดินของหลวง ซึ่งพวกแอมมุนต์ต้องรับหน้าที่เพาะปลูก โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นผลผลิตจากผลผลิตที่ได้ทั้งหมด ที่ดินเอกชนซึ่งมักเป็นที่กรรมสิทธิ์ตกทอดจากบรรพบุรุษ ที่ตั้งกล่าวนี้ได้รับยกเว้นภาษี ที่ดินประเภทสุดท้ายได้แก่ที่ ธรณีสงฆ์ ได้มาจากการทำบุญของกษัตริย์ ขุนนางและเอกชน ธรณีสงฆ์ได้รับยกเว้นภาษีเช่นกัน Aung Thwin เชื่อว่าวัดเป็นศูนย์รวมความมั่นคงของแผ่นดินตลอดความเป็นมาอันยาวนานของประวัติศาสตร์ราชวงศ์เพราะวัดเป็นศูนย์รวมของกำลังคน (พยากษณ) และที่ดินซึ่งทรัพย์สินทั้งสองประเภทมาจากการทำบุญของคนทุกระดับชั้นนั่นเอง Aung Thwin ได้อาศัยทั้งเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรองมาสนับสนุนการตีความข้างต้น เช่น ได้เสนอตารางแสดงจำนวนที่ดินในเขตชลประทาน (irrigated land) และที่ดินที่เพาะปลูกได้ (cultivable land) ในสมัยพุทธกาลตอนปลายว่าจำนวนเท่าใดที่ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของสงฆ์ (กล่าวโดยย่อที่ดินในเขตชลประทาน ทางตอนเหนือจำนวน ๖๒% คือ ๖๒,๔๔๑ เอเคอร์จาก ๑๐๐,๐๐๐ เอเคอร์ และที่ดินที่เพาะปลูกได้จำนวน ๖๕% คือ ๑๑๑,๑๑๖ เอเคอร์จาก ๔๖๐,๐๐๐ เอเคอร์ ได้ตกอยู่ในครอบครองของสงฆ์ในตอนปลายสมัยพุทธกาล อย่างไรก็ตามตัวเลขดังกล่าวได้ถูก Lieberman กัดค้านว่ายังผิดพลาดและขาดความเที่ยงตรงซึ่งรายละเอียดจะขอกล่าวในตอนต่อไป)

Aung Thwin ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าความมั่งคั่งของสถาบันสงฆ์ก็มีวิฤทธิการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน กล่าวคือทุกครั้งที่ราชวงศ์แต่ละราชวงศ์ยุค โคนล้มสถาบันสงฆ์จะถูกกระทบกระเทือนอย่างหนัก จากภัยสงคราม เช่นศาสนาสถานถูกทำลาย, พระสงฆ์ถูกฆ่าและจับได้ และที่ธรณีสงฆ์มักจะถูกคนอย่างตนเป็นเจ้าของ ฉะนั้นเมื่อราชวงศ์ใหม่ถูกสถาปนาขึ้น กษัตริย์และประชาชนก็ต้องหันมาฟื้นฟูสถาบันสงฆ์กันใหม่ หลังจากนั้นสถาบันสงฆ์จะมั่งคั่งขึ้นมาอีกครั้ง และหากกษัตริย์ไม่สามารถปฏิรูปศาสนาได้สำเร็จจุดจบของราชวงศ์ก็จะมาถึง

ในแง่แห่งกษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจกว้างขวาง ในการจะตัดทอนการเจริญเติบโตของสถาบันสงฆ์ โดยอ้างว่าทำไปเพื่อรักษาศาสนาให้บริสุทธิ์และยั่งยืนถึง ๕,๐๐๐ ปีตามพุทธทำนาย ในทางปฏิบัติกษัตริย์มีพระราชอำนาจในการกำหนดเขตที่ธรณีสงฆ์และควบคุมอำนาจสงฆ์ไม่ให้มากเกินไปถึงระดับหนึ่ง (ดูรายละเอียดใน "The Role of Sasana..." หน้า ๖๑๕-๖๑๖) ในอีกแง่หนึ่งงานปฏิรูปศาสนาไม่ใช่งานง่าย และเป็นงานที่ออกจะเสี่ยงเพราะหากทำไม่สำเร็จกษัตริย์ก็จะต้องถูกทำร้ายอำนาจจากศัตรูที่คอยฉวยโอกาสแย่งชิงอำนาจ ประเด็นที่สำคัญคือการปฏิรูปศาสนามีได้เป็นแต่เพียงกิจที่จำกัดอยู่แต่เฉพาะวัดกับวัง ทั้งนี้เพราะวัดเป็นศูนย์รวมของผลประโยชน์ของคนทุกระดับชั้นนับตั้งแต่พวกพยากษณหรือข้าพระไปจนถึงนายทหารระดับผู้ใหญ่ที่หากินกับวัดโดยการขอแบ่งขอที่ดินอย่างผิดกฎหมาย (ดูรายละเอียดใน "The Role of Sasana..." หน้า ๖๑๖) การปฏิรูปศาสนาโดยเฉพาะการปฏิรูปที่ดินย่อมจะกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของคนหลายฝ่าย ดังนั้นหากกษัตริย์ปราศจากพระราชอำนาจและพระปรีชาสามารถการปฏิรูปศาสนาก็จะไม่สำเร็จและยังจะเร่งให้ราชวงศ์ถึงกาลสิ้นสุดเร็วขึ้น

Aung Thwin ยังให้ข้อคิดเพิ่มเติมว่ากษัตริย์พม่าเองก็อยู่ในฐานะที่ยากจะตัดสินใจ เพราะพระองค์เป็นทั้งจักรวาทิน (cakravartin) ซึ่งมีหน้าที่รักษาความมั่นคงของรัฐ และขณะเดียวกันก็ทรงเป็นธรรมราชา (dharma-rajā) เป็นเหตุให้พระองค์ไม่อาจดำเนินมาตรการเด็ดขาดในการปฏิรูปศาสนา นอกเหนือจากนี้กษัตริย์ก็ไม่ต่างไปจากคนธรรมดาคือปรารถนาจะไปเกิดในสวรรค์เช่นกัน ความเชื่อในเรื่องบาปบุญและชาติภพจึงเป็นแรงผลักดันให้กษัตริย์ประกอบพระราชกุศลอยู่เสมอ

ในแง่หนึ่งนั้นสถาบันสงฆ์กับสถาบันกษัตริย์ไม่อาจแยกจากกันได้ ทั้งนี้เพราะสถาบันสงฆ์เป็นทั้งนาบุญ (providing merit to share) และเป็นแหล่งที่มาของหลักธรรมแห่งอำนาจที่กษัตริย์จะพึงได้ ขณะที่กษัตริย์เป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่อุปการะศาสนาตลอดมา

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ในรูปแบบที่เป็นวิฤทธิการ ได้สิ้นสุดลงเมื่อพม่าเสียเอกราชให้แก่อังกฤษ เพราะอังกฤษได้ตัดความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างสถาบันการเมืองกับสถาบันสงฆ์ออกจากกันโดยเด็ดขาด ถึงแม้ในระยะหลังเมื่อพม่าได้เอกราชคืนมาความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทั้งสองก็ไม่ได้กลับคืนสู่ลักษณะเดิมอีก การปฏิรูปศาสนาหรือการทำให้ศาสนาบริสุทธิ์ (purification) โดยผู้นำสมัยหลังเช่น อุน (U Nu) และเนวิน (Ne Win) เป็นการกระทำที่เน้นในเรื่องการเมืองและความคิดเห็น (political and ideological) มากกว่าเชิงเศรษฐกิจ

Aung Thwin ไม่ได้จำกัดขอบเขตการศึกษาของเขาแต่เฉพาะเหตุการณ์ในพม่าเท่านั้น ในตอนสุดท้ายของบทความ Aung Thwin พยายามจะขยายการตีความให้เป็นสากลมากขึ้น โดยการเสนอแนวคิดที่ว่าเหตุการณที่ เกิดในพม่านั้นสามารถนำไปประยุกต์เพื่อจะใช้อธิบายการปฏิรูปศาสนาในประเทศที่พุทธศาสนิกายหินยานเป็นศาสนาหลักเช่นศรีลังกา และประเทศไทย

ในกรณีของประเทศไทย Aung Thwin ได้หยิบงานของ ม.ร.ว. อคิน รพพัฒน์ เรื่อง "The Organization of Thai Society in the Early Bangkok Period, 1782-1873" ตีพิมพ์ใน **Cornell Data Paper** No. 74, งานของ Samuel J. Smith, trans, **History of Siam**, 1657-1769 และงานของ David K. Wyatt trans, "The Crystal Sands: The Chronicals of Nagara Sri Dharmmaraja," ตีพิมพ์ใน **Cornell Data Paper** No. ๑๘ มาสนับสนุนการตีความ Aung Thwin เห็นว่างานของ ม.ร.ว. อคิน ได้แสดงให้เห็นว่า ความเข้มแข็งและอ่อนแอของกษัตริย์ไทยขึ้นอยู่กับ การเคลื่อนไหวปริมาณไพร่หลวงจากการควบคุมของกษัตริย์ไปสู่เจมมอของพระญาติ พระวงศ์และขุนนาง และการต้องเสียกำลังคนไปให้กับสถาบันสงฆ์ ปัญหาประการหลังเป็นปัญหาสำคัญที่พม่าแต่สมัยอยุธยาแล้วที่เห็นได้จาก การที่เจ้าพระยาวิชเยนทร์ในสมัยที่ยังดำรงตำแหน่งสมุหนายกได้จัดการปฏิรูปการบริหารงาน (Purified the Order) และบังคับให้พระสีกมาเป็นไพร่เพื่อจะได้ช่วยเพิ่มแรงงานหลวง

นอกจากนี้กฎหมายที่ออกมาในปี ค.ศ. ๑๗๒๒ (พ.ศ. ๒๒๖๕) ได้ระบุให้มุลนายกวัดขึ้นจำนวนไพร่ในสังกัดที่หนีออกบวช และให้นำไพร่เหล่านั้นกลับเข้าสู่สังกัดตามเดิม ขณะเดียวกันงานของ Wyatt ได้เปิดเผยให้เห็นว่าที่ธรณีสงฆ์ในเขตปกครองที่ห่างไกลออกไปเช่น นครศรีธรรมราชก็ได้ถูกกวัดขึ้นจากส่วนกลางในเรื่องการยกเว้นภาษีซึ่งย่อมแสดงให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวในเขตอยุธยาจะต้องร้ายแรงหรือหนักกว่าปัญหาในส่วนท้องถิ่น

การตีความที่อาจจะแปลกใหม่และท้าทายของ Aung Thwin ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์เวินพม่า และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในสังคมที่พุทธศาสนานิกายหินยานเป็นศาสนาหลัก ย่อมจะก่อให้เกิดการตอบโต้ทางวิชาการจากกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยซึ่งไม่นับเป็นปรากฏการณ์ที่ผิดปกติในวงวิชาการ Victor B. Lieberman เป็นบุคคลหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับ Aung Thwin Lieberman ได้แสดงออกโดยการเขียนบทความชื่อ "The Political Significance of Religious Wealth in Burmese History : Some Further Thoughts" ตอบโต้งานของ Aung Thwin ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอมานี้แล้วข้างต้น

การโต้แย้งของ Lieberman ได้แสดงออกใน ๓ ลักษณะคือ ๑) พยายามปฏิเสธหรือถ่มถ้ำข้อสันนิษฐานของ Aung Thwin ๒) พิสูจน์ให้เห็นว่าข้อมูลที่ Aung Thwin ใช้ ไม่น่าเชื่อถือ ๓) เสนอการตีความใหม่ที่ Lieberman เห็นว่ากว้างกว่าและน่าเชื่อถือกว่า ในขั้นแรก Lieberman ตั้งข้อสังเกตว่าโดยแท้จริงแล้วสถาบันสงฆ์ไม่ได้มีอิทธิพลต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของพม่าก่อนและหลังศตวรรษที่ ๑๕ มากมายดังที่ Aung Thwin เข้าใจ นอกจากนี้วิธีการมองประวัติศาสตร์พม่าในลักษณะที่เป็นวัฏจักรทำให้ Aung Thwin ละเลยต่อการมองประวัติศาสตร์ตามแนวยาว (linear dimension) ซึ่ง Lieberman เห็นว่าเป็นลักษณะสำคัญที่สมควรนำมาใช้ ศึกษาพัฒนาการของประวัติศาสตร์พม่าอย่างยิ่ง

วิธีการมองการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่ Lieberman นำมาใช้เป็นการมองการเปลี่ยนแปลงตามแนวยาว คือมอง

ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีการวกกลับมายังรอย กระนั้นก็ดีในตอนต้นของบทความ Lieberman ก็เห็นด้วยกับ Aung Thwin ว่าในสมัยพุทธกาล และอังวะนั้นเป็นสมัยที่ทรัพยากรจำนวนมากโดยเฉพาะที่ดินและกำลังคน ตกอยู่ภายใต้กรรมสิทธิ์ของสงฆ์ อย่างไรก็ตาม Lieberman ก็ไม่ได้เห็นด้วยไปกับ Aung Thwin ทั้งหมด Lieberman ยังเชื่อว่าความเสื่อมของพุกามนั้นยังมีสาเหตุอื่นที่นอกเหนือไปจากสาเหตุทางศาสนา เช่น พุกามในระยะหลังได้ถูกกีดกันจากอิทธิพลของพวกมองโกลทางตอนเหนือ และชนเผ่าที่ใช้ภาษาไทย (Tai-speaking peoples) ทางตอนใต้ นอกจากนี้การขยายตัวของการค้าทางทะเลระหว่างจีนและอินเดีย ได้เปิดโอกาสให้ดินแดนทางชายฝั่งทะเลตอนใต้ของพม่าร่ำรวยและสามารถตั้งตนเป็นอิสระ ขณะที่เหตุการณ์ภายในของพุกามเองก็ไม่สงบเรียบร้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากปัญหาการสืบราชสมบัติ และปัญหาการสูญเสียอำนาจของกษัตริย์ไปให้กับพวกขุนนางและผู้มีระดับท้องถิ่น ซึ่งแสวงหาความร่ำรวยและอำนาจจากการซื้อที่ดินจากบรรดาทหารที่ได้รับพระราชทานที่ดินจากกษัตริย์

Lieberman ยังได้โต้แย้ง Aung Thwin ในเรื่องตัวเลขที่ Aung Thwin นำมาใช้อ้างอิงถึงจำนวนพื้นที่ในเขตชลประทาน (irrigated land) และพื้นที่เพาะปลูก (cultivable land) ของพุกามซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้ว Lieberman เห็นว่าตัวเลขที่ Aung Thwin ใช้ยังมีข้อผิดพลาดและผ่านการศึกษามาไม่เพียงพอ (ดู Lieberman หน้า ๑๕๔, ๑๕๕, ๑๕๖) Lieberman เห็นด้วยกับ Aung Thwin ว่าในสมัยอังวะ (๑๓๕๖-ca. ๑๕๕๕; พ.ศ. ๑๘๙๙-๒๐๑๘) ที่ดินทำการเพาะปลูกจำนวนมากไม่น้อยยังอยู่ในครอบครองของสงฆ์ซึ่ง Lieberman กำหนดลงไปแน่ชัดว่าเป็นสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสี (Forest Dwellers) กระนั้นก็ดีความเสื่อมของอังวะไม่ได้มาจากปัญหาที่จำกัดระหว่างวัดกับวังเท่านั้น ความแตกแยกและการทำสงครามกันเองระหว่างเจ้าครองแคว้นต่างๆ และการขยายตัวทางการค้าของอาณาจักรริมทะเล ซึ่งส่งผลให้ดินแดนในปกครองของอังวะทางตอนใต้ต่างหันไปแสวงภักดิ์กับดินแดนใหม่ที่ร่ำรวยกว่าก็เป็นปัญหาสำคัญ ความเสื่อมของอังวะยังช่วยเปิดโอกาสให้พวกฉาน (Shan) ทางตอนเหนือเข้มแข็งขึ้น และสามารถโค่นล้มราชวงศ์อังวะ

ได้ในที่สุด (ค.ศ. ๑๕๒๗, พ.ศ. ๒๐๗๐)

ในระยะที่พวกคณาจารย์ครองพม่าเป็นช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงต่อสถาบันสงฆ์เพราะพวกคณาจารย์นับถือลัทธิวิญญาณนิยม (animism) ได้ฆ่าและขับไล่พระสงฆ์เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังทำลายศาสนสถานไปจำนวนไม่น้อย จากเหตุการณ์นี้เองเป็นจุดเริ่มต้นของหน้าประวัติศาสตร์ใหม่ของประวัติศาสตร์สถาบันสงฆ์ในพม่าที่ Lieberman เห็นว่าจะไม่มีวันกลับไปสู่แบบที่เป็นมาในสมัยพุทธกาลและอวัระอีก

ผลจากการรุกรานของคณาจารย์ทำให้สถาบันสงฆ์สูญเสยที่ดินไปเป็นจำนวนมากและถึงแม้สถานการณ์ทางการเมืองจะกลับคืนสู่สภาพปกติซึ่งเป็นช่วงที่ราชวงศ์ตองอูได้ลงรากปักฐานอย่างมั่นคงแล้ว สถาบันสงฆ์ก็ไม่สามารถจะครองกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินได้มากดังเช่นในสมัยพุทธกาลและอวัระอีก ทั้งนี้เนื่องจากรัฐได้เข้ามาควบคุมที่ดินอย่างจริงจังเช่นมีกฎหมายมิให้พวกเชื้อพระวงศ์และขุนนางนำที่ดินที่ได้รับพระราชทานไปอุทิศให้แก่ผู้ใดอีก แต่ที่สำคัญไปกว่านั้นคือในสมัยตองอูเป็นต้นมาพม่าประสบความสำเร็จในการยึดครองดินแดนริมฝั่งทะเลทำให้รายได้ของกษัตริย์เพิ่มพูนขึ้นมากซึ่งก็เป็นผลมาจากการผูกขาดการค้าและบรรณาการที่ได้จากต่างชาติ ผลที่ตามมาคือกษัตริย์ไม่จำเป็นต้องทำบุญโดยการพระราชทานที่ดินให้สงฆ์ดังแต่ก่อน ทรัพย์สินที่ไร้อาณาญาณ์เปลี่ยนมาเป็นเงินสดและสินค้าซึ่งทำให้สงฆ์ซึ่งแต่เดิมสามารถเลี้ยงตัวเองได้จากผลิตผลเหนือที่ดินต้องหันมาพึ่งสถาบันกษัตริย์มากขึ้น

ข้อเสนอของ Lieberman ตรงกันข้ามกับข้อสมมติฐานของ Aung Thwin อย่างเห็นได้ชัด เพราะ Aung Thwin นั้นเชื่อว่าหลังจากสมัยพุทธกาลมาคือในช่วงศตวรรษที่ ๑๔ - ๑๕ จำนวนที่ดินที่อยู่ในครอบครองของสงฆ์ไม่ได้ต่างไปจากจำนวนที่ดินที่รัฐสูญเสียให้กับสถาบันสงฆ์ในสมัยพุทธกาล

ในปัญหาเรื่องการคุมกำลังคนนั้น มาในศตวรรษที่ ๑๓ และ ๑๔ พวกพยากชนหรือข้าพระมีจำนวนน้อยลงไปมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากความพยายามของกษัตริย์ในการลดจำนวน

ข้าพระซึ่งทำโดยการลงโทษโจรผู้ร้ายให้ไปรับใช้สงฆ์ ผลที่ตามมาคือฐานะของพวกข้าพระถูกลดต่ำลงจากฐานะเดิม พวกข้าพระจึงพยายามอย่างเต็มที่ที่จะคืนรณให้พ้นจากฐานะที่ต่ำต้อย ท้ายที่สุด ในศตวรรษที่ ๑๕ เป็นต้นมา ที่ดินของสงฆ์ตกอยู่ในความรับผิดชอบของกสิกรสามัญ (ordinary lay cultivators) ซึ่งพวกนี้จะต้องจ่ายผลิตผล ๑๐% จากจำนวนผลิตผลที่เพาะปลูกได้ ให้กับเจ้าพนักงานของรัฐที่ถูกกำหนดให้รับผิดชอบในกิจการของสงฆ์ เห็นได้ว่า Lieberman พยายามแสดงให้เห็นถึงบทบาทของกษัตริย์ในการเข้ามาควบคุมกิจการของสงฆ์ โดยเฉพาะในเรื่องการควบคุมที่ดิน, ภาษีหรือผลิตผลจากที่ดินและกำลังคน ซึ่งเป็นการบิดทางไม่ให้สถาบันสงฆ์กลับสู่สภาพที่เคยเป็นมาในสมัยพุทธกาล

Lieberman ได้ให้ข้อสันนิษฐานเรื่องความสัมพันธ์ของราชวงศ์ตองอูในระยะหลัง (The Restored Dynasty) ว่าจะจะเป็นผลมาจากการปฏิรูปการบริหารของกษัตริย์ซึ่งส่งผลให้พวกแชนมุดันหรือไพร่หลวงทำงานหนักจนเกินไปเป็นเหตุให้พวกไพร่หนีไปพึ่งพวกขุนนางและเชื้อพระวงศ์ (officials and princes) ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของกำลังทหารของอาณาจักร และยังเปิดโอกาสให้เมืองหลวงถูกรุกรานจากกำลังของมณฑลอื่นอีกด้วย ปัญหาในลักษณะเดียวกันนี้ ได้เกิดขึ้นกับราชวงศ์

อลองพญาด้วย ตัวอย่างเช่นในปี ค.ศ. ๑๕๒๐ (พ.ศ. ๒๐๖๓) รัฐได้สูญเสียถึงจำนวนผู้เสียภาษีและผู้ใช้แรงงานไปเป็นจำนวนถึง ๒๕% ของจำนวนที่รัฐควรจะได้ทั้งหมด

สรุปได้ว่าหลังจากราชวงศ์อวัระลงมาทรัพย์สินของสถาบันสงฆ์ได้ถูกรัฐควบคุมดูแลอย่างเคร่งครัด จำนวนที่ดินและกำลังคนของสถาบันสงฆ์ได้ลดจำนวนลงมากเมื่อเทียบกับสมัยพุทธกาล ขณะเดียวกันปริมาณทรัพย์สินส่วนบุคคลโดยเฉพาะกำลังคนและปริมาณที่ดินของพวกขุนนางและพระญาติพระวงศ์กลับเพิ่มจำนวนขึ้น ปัญหาการสูญเสียไพร่หลวงหรือพวกแชนมุดันได้กลายมาเป็นปัญหาใหญ่ที่สร้างความอ่อนแอให้กับราชวงศ์ตองอูและอลองพญาและเป็นเหตุสำคัญอันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ของพม่าในสมัยหลัง

หลังจากที่บทความของ Lieberman ปรากฏออกมาได้ไม่นาน Aung Thwin ก็ได้เขียนบทความสั้น ๆ โดยให้ชื่อว่า "A Reply to Lieberman" ตอบโต้บทความของ Lieberman ซึ่งเนื้อหาสำคัญของบทความชิ้นหลังสุดนี้ Aung Thwin พยายามจะเน้นให้เห็นว่าวิธีการมองปัญหาของ Lieberman แตกต่างจากงานของตนเพราะ Lieberman ได้ให้น้ำหนักในจุดที่ต่างกับจุดที่ Aung Thwin พยายามจะเน้น นอกจากนั้นข้อมูลที่ Lieberman ใช้ได้แย้งกับข้อมูลของตนเป็นข้อมูลที่ปราศจากน้ำหนักและยังมีข้อผิดพลาดอยู่มาก

Aung Thwin พยายามชี้ให้เห็นว่าเขานั้นเน้นความสนใจ (give major weight) ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสถาบันในกระบวนการทางประวัติศาสตร์ (institutions in historical causation) ขณะที่ Lieberman เน้นในเรื่องเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ (events) ยิ่งไปกว่านั้น Lieberman ยังค่อนข้างจะสับสนระหว่างเหตุการณ์กับสถาบัน (it is clear that he is confusing events with institutions) เมื่อ Lieberman เข้าใจว่ารูปแบบ (model) ที่ Aung Thwin นำมาใช้เป็นการมองเหตุของการเปลี่ยนแปลงแต่เพียงแง่เดียว (mono-causal) ขณะที่ Aung Thwin เห็นว่า model ที่เขาใช้ซับซ้อน (complex), กว้างขวาง (flexible) และเหมาะสม (accommodating)

Aung Thwin โจมตีว่าจุดอ่อนที่สำคัญของ Lieberman อยู่ที่การพึ่งเอกสารระดับรอง (secondary source) จนเกินไปและการพยายามบิดเบือนเอกสารชั้นต้น (manipulation of primary data) มาใช้สนับสนุนข้อสันนิษฐานที่ Lieberman เชื้อ Aung Thwin ยังได้โจมตี Lieberman ในรายละเอียดของจำนวนตัวเลขที่ Lieberman ใช้ (ดู "A Reply to Lieberman" หน้า ๘๑-๘๕) และโจมตีการกำหนดอายุราชวงศ์อองวะของ Lieberman (Lieberman กำหนดอายุราชวงศ์อองวะไว้ระหว่างปี ค.ศ. ๑๓๖๕-๑๕๕๕) ว่าไม่ถูกต้อง ไม่เพียงแต่เท่านั้น Aung Thwin ยังอ้างว่าเจตนาที่ Lieberman กำหนดอายุของราชวงศ์อองวะใหม่ก็เพื่อจะหลบหลีกการใช้เอกสารบางส่วนที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อข้อสมมติฐานของ Lieberman

Aung Thwin ได้ตอบโต้ข้อโต้แย้งของ Lieberman ในเรื่องการที่กษัตริย์ในสมัยหลังหันมาจ่ายเงินและทรัพย์สินประเภทอื่นให้กับสถาบันสงฆ์แทนการบริจาคตินว่า สาเหตุควรจะเป็นเนื่องมาจากกษัตริย์สูญเสียที่ดินไปแล้วเป็นจำนวนมากจนไม่มีที่ดินเพียงพอจะทำบุญกษัตริย์จึงหันมาใช้ทรัพย์สินประเภทอื่นทำบุญแทน นอกจากนี่ยังกล่าวว่ากษัตริย์ไม่ใช้เงินของใหม่ที่เกิดขึ้นหลังสมัยอองวะดังเช่นที่ Lieberman เข้าใจ เพราะมีหลักฐานปรากฏว่าพระเจ้า Narapatisithu ในสมัยพุทธามทรงบำเพ็ญพระราชกุศลโดยการบริจาคเงินสร้างวัดมาแล้ว

Aung Thwin จบบทความของเขาโดยกล่าวให้ข้อสังเกตว่าระยะเวลา (periods) ที่ Lieberman กำหนดในขอบข่ายการศึกษาต่างกับระยะเวลาที่ Aung Thwin กำหนดด้วยเหตุนี้จึงคล้ายกับ Lieberman จะโต้แย้งเขาในทำนองที่ว่า model ของ Aung Thwin ไม่สอดคล้องกับ หรือเขากัน ไม่ได้กับระยะเวลาที่ Lieberman ศึกษาอยู่

งานชิ้นแรกของ Aung Thwin, "The Role of Sasana Reform in Burmese History . . ." จัดเป็นงานที่แปลกใหม่และทำทนายไม่น้อย, เมื่อพิจารณาในแง่วิธีการทางประวัติศาสตร์แล้วกล่าวได้ว่า Aung Thwin มีลักษณะที่ประสมกันระหว่างอดีตและปัจจุบัน กล่าวคือ Aung

Thwin ยังมองการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์เป็นรูปวัฏจักรซึ่งวิธีการมองในลักษณะนี้มักจะพบในกลุ่มของพระที่เขียนประวัติศาสตร์ประเภทตำนาน ในทางตรงข้ามบ้างจะหรือสาเหตุสำคัญที่ Aung Thwin เห็นว่าก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์กลับเป็นปัจจัยทางวัตถุเช่นที่ดินและกำลังคน ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่นักประวัติศาสตร์ปัจจุบันทั่วไปให้ความสนใจ ขณะที่พระที่เขียนตำนานให้ความสนใจในเรื่องความเสื่อมทางศีลธรรมว่าเป็นปัจจัยนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์

อย่างไรก็ตามที่ Aung Thwin มองประวัติศาสตร์ในรูปวัฏจักรย่อมจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นในปัญหาเรื่องประวัติศาสตร์ชาวยุโรปซึ่งในปัจจุบันนักประวัติศาสตร์จำนวนมากไม่ยอมรับในทฤษฎีดังกล่าว จุดอ่อนของ Aung Thwin อยู่ที่ Aung Thwin ไม่ได้ขยายความให้เห็นเด่นชัดว่าขณะที่สังคมได้เปลี่ยนแปลงไปลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์, สถาบันสงฆ์ และผลประโยชน์เหนือที่ดินและกำลังคนเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ในแง่หนึ่งอาจเป็นจริงว่ากษัตริย์ของพุกาม บางพระองค์และกษัตริย์ในราชวงศ์อลองพญาบางพระองค์ต่างมุ่งจะปฏิรูปศาสนาเพื่อความคงอยู่ของราชวงศ์แต่ย่อมเป็นที่ยอมรับกันว่าวิธีการที่กษัตริย์ทั้งสองสมัยนำมาใช้ย่อมแตกต่างกันตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่ Aung Thwin ควรจะแยกให้ชัดเจนระหว่างวิธีการมองประวัติศาสตร์ในรูปวัฏจักรกับปัญหาประวัติศาสตร์ชาวยุโรป

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ Aung Thwin ยากจะหลีกเลี่ยงคือปัญหาการตีความ จะเห็นได้ว่า Aung Thwin ให้ความสำคัญต่อกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินของสถาบันสงฆ์จนเกินไปจนทำให้ลบลืมถึงปัจจัยสำคัญอื่น ๆ ที่นำมาซึ่งความเสื่อมของราชวงศ์แต่ละราชวงศ์ และที่ยังไปกว่านั้นคือ Aung Thwin พยายามจะใช้สมมติฐานที่ออกจะแคบของตนขยายขอบเขตการตีความออกไปอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของอาณาจักรอันที่มพุทธศาสนาหลักที่ลี้ลับกว่าศที่เป็นศาสนาหลัก ในแง่หนึ่งอาจกล่าวได้ว่า Aung Thwin พยายามจะใช้ข้อสมมติฐานของ

ตนให้เป็นประโยชน์มากที่สุดแต่ในอีกแง่หนึ่ง Aung Thwin ก็ไม่อาจตัดตัวเองให้พ้นจากการครอบงำของสังคตตัวเองสร้างขึ้นมาเพื่อหวังจะใช้ประโยชน์

ในด้านรายละเอียด Aung Thwin เสนอข้อมูลและความคิดเห็นที่จะขัดกันเองอยู่หลายตอนเช่นในตอนหนึ่ง Aung Thwin พยายามพิสูจน์ให้เห็นว่ากษัตริย์พม่าจริงจะตัดทอนความมั่งคั่งของฝ่ายสงฆ์เพื่อความอยู่รอดของราชวงศ์ขณะที่ความอีกตอนหนึ่ง Aung Thwin ก็ยอมรับว่ากษัตริย์ก็ไม่ได้ต่างจากชนธรรมดา คือหวังจะไปเกิดในสวรรค์ พระองค์จึงพอใจและเต็มใจจะประกอบพระราชกุศล

ในตอนหนึ่งของบทความ Aung Thwin อ้างว่ากษัตริย์พม่าดำรงฐานะ ๒ ฐานะที่คล้ายกันกว่าหน้าที่จะขัดกันอยู่ในตัวคือฐานะของจักรวาทิน หรือผู้รักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของแผ่นดิน และฐานะของธรรมราชา ซึ่งคล้ายจะเป็นทั้งผู้ปกครองที่ทรงธรรมและผู้พิทักษ์ศาสนา (As a cakravatin (world conqueror), he had to maintain the integrity of the state, yet he could not causally violate religious property since he was also a dharmaraja (righteous ruler) p. 684) แต่เมื่อนำบทความนี้ไปเปรียบเทียบกับบทความอีกบทหนึ่งที่ Aung Thwin นำไปเสนอในการสัมมนา Annual Meeting ที่ Washington ในปี ๑๙๘๐ เรื่อง "Supernaturalism and Charisma in Burmese Kingship" จะเห็นว่า Aung Thwin เสนอภาพที่คล้ายกันที่ว่าจักรวาทินและธรรมราชามีหน้าที่เดียวกันคือปกครอง โดยธรรมและอุปถัมภ์ศาสนา ขณะเดียวกันกษัตริย์ก็สามารถอ้างสิทธิ์ในฐานะที่เป็นธรรมราชาทำการปฏิรูปศาสนาได้ (Within his own kingdom, the dhammaraja keeps the Religion "pure" by Sasana reform or religious purification : เอกสารยังไม่ได้ออกตีพิมพ์ ในวารสาร หรือหนังสือใด) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจารณ์จึงเห็นว่าข้ออ้างของ Aung Thwin ที่ว่ากษัตริย์นั้นอยู่ในฐานะที่ยากจะตัดสินใจเพราะดำรงฐานะสองฐานะที่คล้ายกันจะขัดกันในหน้าที่ จึงยังขาดน้ำหนักที่ควรแก่การเชื่อถือ ประเด็นที่น่าสนใจคือเหตุใด Aung Thwin จึงนำเรื่องของจักรวาทินและธรรม

ราชานามเป็นส่วนประกอบหนึ่งในบทความของเขา อันดับแรกต้องเข้าใจว่า Aung Thwin มีจุดมุ่งหมายที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์เป็นผลมาจากความมั่งคั่งของสงฆ์และความล้มเหลวในการปฏิรูปของกษัตริย์ ตัวอย่างเรื่องจักรวาทินและธรรมราชาเป็นภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นว่างานปฏิรูปไม่ใช่งานง่ายและมีอุปสรรคมากมายและเพราะเหตุนี้เองที่ทำให้งานปฏิรูปมักจะล้มเหลว และนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ จุดอ่อนของ Aung Thwin จึงอยู่ที่การมองอะไรหลาย ๆ อย่างว่าเป็นอุปสรรคการปฏิรูปไปหมดซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาวะที่ Aung Thwin ถูกครอบงำจากสมมติฐานที่ตัวเองสร้างขึ้นมา

อย่างไรก็ดีผู้วิจารณ์ต้องยอมรับในความพยายามของ Aung Thwin ที่ได้ทุ่มเทเวลาให้กับการค้นคว้าเพื่อเสนองานที่ท้าทายขึ้นออกมา เนื่องจากงานของ Aung Thwin เป็นงานบุกเบิกในการตีความเพื่อเปลี่ยน โฉมหน้าการศึกษาประวัติศาสตร์ราชวงศ์ใหม่ จึงจำเป็นต้องยอมรับและให้อภัยในความผิดพลาดที่ย่อมเกิดขึ้นได้ อย่างน้อยที่สุดจะเห็นได้ว่างานของ Aung Thwin ได้ปลุกความสนใจนักประวัติศาสตร์ที่สนใจประวัติศาสตร์พม่าได้สำเร็จซึ่งแน่นอนที่ Lieberman ก็เป็นหนึ่งในจำนวนนั้น

งานของ Lieberman เรื่อง "The Political Significance..." เป็นงานที่ออกจะง่ายกว่าและไม่ท้าทายเท่างานของ Aung Thwin ความรู้สึกแรกที่ผู้อ่านได้รับจากงานของ Lieberman (หากยังไม่ได้อ่าน "Communication to the Editor..." ของ Aung Thwin มาก่อน) คือความสามารถในการแสวงหาข้อมูลมาโต้แย้งกับข้อมูลและข้อสันนิษฐานของ Aung Thwin ส่วนที่ทำงานของ Lieberman เป็นงานที่ง่ายกว่าก็เนื่องจากในส่วนหนึ่งงานของ Lieberman เป็นงานจับผิดซึ่งเป็นที่แน่นอนว่า Aung Thwin ย่อมมีผิดให้จับมากเพราะงานของ Aung Thwin เป็นงานที่บุกเบิกการตีความใหม่ และก็เช่นเดียวกับลักษณะดังกล่าวที่ทำให้งานของ Lieberman ขาดการตีความที่ท้าทายและแปลกใหม่ ข้อโต้แย้งที่ Lieberman นำเสนอส่วนใหญ่เป็นการรวบรวมข้อสันนิษฐานและข้อมูลที่นักประวัติศาสตร์รุ่นก่อนเช่น G.H. Luce,

Than Tun และ Dr. William Koening ได้ศึกษาไว้แล้ว

อย่างไรก็ดีเป็นที่แน่นอนว่างานของ Lieberman ย่อมจะกว้างกว่าในการตีความและการเลือกใช้เอกสารเพราะ Lieberman ไม่ได้อยู่ในฐานะที่ถูกครอบงำจากความคิด หรือข้อสมมติฐานที่คับแคบ และก็เช่นเดียวกับเหตุนี้เองที่ทำให้งานของ Lieberman ถึงจะขาดการตีความที่ท้าทายแต่ก็น่าเชื่อถือ และชักจูงผู้อ่านได้ดีกว่างานของ Aung Thwin

อาจมีผู้แย้งว่า Lieberman ในตอนท้ายของบทความ ได้เสนอการตีความใหม่ว่าความเสื่อมของราชวงศ์ต่างๆ หลังสมัยอวละงมาเป็นผลมาจากการที่กษัตริย์สูญเสียที่ดิน และกำลังคนไปให้กับพวกขุนนางและพระราชาวงศ์ แต่หากพิจารณาให้ดีแล้วการตีความดังกล่าวก็ปรับปรุงมาจากการตีความของ Aung Thwin ในประเด็นที่ว่า Aung Thwin เป็นคนแรกที่พยายามศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยน

ราชวงศ์กับปัญหาการกระจายทรัพย์สิน (ที่ดิน, แรงงาน) ของแผ่นดิน Lieberman จะต่างกับ Aung Thwin ก็แต่เพียงการเปลี่ยนกลุ่มผู้ปกครองหรือแย้งซึ่งทรัพย์สินที่กษัตริย์พึงได้จากกลุ่มสงฆ์มาเป็นกลุ่มพวกขุนนางและพระญาติพระวงศ์เท่านั้น แต่ความคิดพื้นฐานที่ว่าปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาสำคัญ Lieberman ยังคงตาม Aung Thwin อยู่

ในทัศนะของผู้วิจารณ์แล้วเห็นว่าประโยชน์หลักที่ได้จากงานของ Lieberman อยู่ที่ Lieberman สามารถจะตั้งคำถามที่ขาดพื้นฐานความรู้ทางประวัติศาสตร์พม่าออกจากกรอบข้อสมมติฐานของ Aung Thwin ท้อถอยจะแคบเกินไป ถึงแม้งานของ Lieberman จะไม่มีลักษณะเด่นในด้านการตีความ แต่งานขึ้นดังกล่าวก็ได้ช่วยลดหย่อน หรือเห็นขรุ้งไม่ให้ Aung Thwin และผู้อ่านไปไกลเกินไปกว่าที่ควรจะเป็น

งานชิ้นสุดท้ายของ Aung Thwin, "A Reply to Lieberman" ประสบความสำเร็จพอสมควร ในการพิสูจน์ให้เห็นว่าข้อมูลต่างๆ ที่ Lieberman นำมาใช้โต้แย้งกับ Aung Thwin ขาดความน่าเชื่อถือ และ Lieberman ยังศึกษาข้อมูลมาไม่เพียงพอ แต่ก็มีอีกหลายส่วนที่ Aung Thwin ไม่อาจ และไม่พยายามจะคัดค้าน Lieberman เช่นข้อโต้แย้งของ Lieberman ที่ว่า ปัญหา ความมั่งคั่งของสถาบันสงฆ์ไม่ได้เป็นเพียงสาเหตุเดียวที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์หรือสาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในสมัยหลังสืบเนื่องมาจากการที่กษัตริย์ต้องสูญเสียพวกแคว้นของตนไปให้กับพวกขุนนางและเชื้อพระวงศ์

จุดอ่อนสำคัญอีกประการหนึ่งในงานชิ้นสุดท้ายของ Aung Thwin อยู่ที่ Aung Thwin ด่วนสรุปเอาว่าการที่กษัตริย์หันไปประกอบพระราชกุศล โดยการบริจาคเงินและทรัพย์สินเนื่องมาจากที่ดินในพระคลังลดน้อยถอยลง โดยลืมไปว่าตัว Aung Thwin เองได้ยืนยันในบทความเรื่องแรกของเขาว่าที่ดินในครอบครองสงฆ์จะลดน้อยถอยลงอย่างมากทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ในระยะแรก (ดู "The Role of Sasana . . ." หน้า ๒๗๕) Lieberman ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าจากสมัยตอนเริ่มต้นมาที่ดินของสงฆ์ได้สูญเสียไปในคราวที่ฉานเข้ายึดครองอว้างก็ไม่ได้กลับคืนไปสู่สถาบันสงฆ์อีกเพราะรูปแบบของทรัพย์สินที่กษัตริย์ใช้ทำบุญได้เปลี่ยนไป มิใช่เป็นเพราะกษัตริย์ทรงไม่มีที่ดินพอจะให้สงฆ์ เพราะสงฆ์ได้ยึดครองที่ดินมากอยู่แล้ว ดังความเข้าใจของ Aung Thwin

ในด้านวิธีการมองปัญหา Aung Thwin อ้างว่า model ที่ตนใช้เป็น model ที่กว้างพอจะอธิบายความเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ได้ทั้งหมด และเป็น model ที่สอดคล้องกับการนำมาใช้ศึกษาประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงของสถาบัน (ซึ่งในทัศนะผมว่าเป็นสถาบันกษัตริย์ และสถาบันสงฆ์) ด้วยซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจารณ์เห็นว่าข้อโต้แย้งของ Aung Thwin ยังพัวพันไม่ขึ้นเพราะหลักฐานในบทความชิ้นแรกก็โต้แย้งถึงขอบเขตการมองปัญหาของ Aung Thwin แล้วว่าเน้นใน

แนวใด และมีขอบเขตกว้างเพียงใด Aung Thwin โจมตีวิธีการของ Lieberman ว่า Lieberman ให้ความสำคัญในรายละเอียดของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มากกว่าจะสนใจที่จะวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ และ Lieberman ยังสับสนระหว่างรายละเอียดหรือข้อเท็จจริงกับวิธีการวิเคราะห์ที่ประวัติศาสตร์ในลักษณะที่มุ่งจะศึกษา กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสถาบัน ในกรณีนี้ผู้วิจารณ์เห็นว่า Lieberman ไม่ได้เป็นดังที่ Aung Thwin กล่าวเพราะงานของ Lieberman ในส่วนหนึ่งเป็นงานจับผิดคือจับผิดทั้งข้อมูลที่ Aung Thwin ใช้และวิธีการมองปัญหาของ Aung Thwin การจะเขียนงานในลักษณะดังกล่าวได้ Lieberman จำเป็นต้องคล่องตัวทั้งในด้านการใช้ข้อมูลและการวิเคราะห์ ไม่ใช่แต่จะทำเพียงเสนอข้อเท็จจริง (facts) ดังที่ Aung Thwin โจมตี ผู้วิจารณ์เห็นตรงกันข้ามกับ Aung Thwin คือเห็นว่าโดยแท้จริงแล้วงานของ Lieberman ถึงจะเป็นงานที่ขาดการเสนอการตีความที่แปลกใหม่ท้าทาย แต่ก็เป็งานที่ครอบคลุมการตีความที่กว้างขวาง และมีกรวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

ในแง่หนึ่งการตอบโต้กันทางวิชาการระหว่าง Aung Thwin และ Lieberman จำกัดแวดวงอยู่แต่ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์พม่า แต่ในอีกแง่หนึ่งการตอบโต้ของบุคคลทั้งสองเป็นภาพสะท้อนของการขัดกันระหว่างนักประวัติศาสตร์สองประเภท Aung Thwin จัดเป็นตัวแทนของนักประวัติศาสตร์ประเภทที่ชอบสร้างผลงานที่ท้าทายและแปลกใหม่ เพื่อผลักดันให้การศึกษาประวัติศาสตร์ก้าวหน้าไปเรื่อยๆ ขณะที่ Lieberman เป็นตัวแทนของนักประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญระมัดระวัง, ใช้เวลาและยากจะยอมรับความคิดเห็นใหม่ๆ หากเห็นว่าความคิดเห็นนั้นยังถูกศึกษามาไม่เพียงพอ

ผู้วิจารณ์เห็นว่าในวงการประวัติศาสตร์ไทยเรานักประวัติศาสตร์ทั้งสองประเภทรวมอยู่ ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ว่านักประวัติศาสตร์ประเภทใดจะดีกว่าอีกประเภทหนึ่ง แต่ความเป็นจริงอยู่ที่เราต้องการนักประวัติศาสตร์ ทั้งสองประเภทเพื่อช่วยร่วมมือกันทั้งทางตรงและทางอ้อมในการพัฒนาการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยให้ก้าวหน้าและก้าวหน้าอย่างถูกต้องทาง

ออกแบบนิตยสาร ปกหนังสือ
รายงานประจำปี ถ่ายรูป
เครื่องหมายการค้า รูปประกอบ
กระดาษหัวจดหมาย โฆษณา
ออกแบบติดต่อ ปฏิทิน

บริษัท เจ็ดตะวันออก จำกัด
64/9 ขอยแสงศึกษา ถนนศิรภาพ
ข้างห้าง ล้อ บางกอกน้อย
กรุงเทพ 7
โทรศัพท์ 411-1923

โครงการนักศึกษา เรียนดีจากชนบท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วัตถุประสงค์และเหตุผล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ริเริ่มโครงการรับนักศึกษาที่เรียนดี ความประพฤติดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ จากจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคอีสาน เข้ามาศึกษาในคณะต่างๆ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยได้รับทุนการศึกษาที่มหาวิทยาลัยจัดหาให้ และโดยผ่านการสอบคัดเลือก ซึ่งมหาวิทยาลัยดำเนินการเองโดยตลอด โครงการนี้จะเป็นโครงการถาวรต่อเนื่อง ค้อมมหาวิทยาลัยจะรับนักศึกษาใหม่เข้ามาตามโครงการนี้ ประมาณปีละ ๕๐ คน ฉะนั้นนักศึกษาตามโครงการนี้จะเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี นับแต่เริ่มโครงการจนถึงประมาณ ๒๐๐ คนในปีที่ ๔ ตั้งแต่ปีที่ ๔ เป็นต้นไป จำนวนนักศึกษาจะคงที่ประมาณปีละ ๒๐๐ คน เพราะจะมีนักศึกษาจบการศึกษาไปประมาณ ๕๐ คน และรับเข้ามาใหม่ประมาณ ๕๐ คน นักศึกษาจำนวน ๒๐๐ คนนี้ ถือเป็นประมาณร้อยละ ๒.๕ ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมดของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักศึกษาที่เหลือประมาณร้อยละ ๙๗.๕ นั้นยังคงได้มาจากการสอบรวมระดับชาติ สำหรับทุกมหาวิทยาลัยซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยเป็นผู้ประสานงาน

เหตุผลที่สำคัญมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ริเริ่มโครงการนี้ขึ้น คือ

๑. เพื่อมุ่งแก้ไขให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ในเรื่องโอกาสทางการศึกษาจากการศึกษาตัวเลขข้อมูลติดต่อกันมาเกินกว่า ๑๐ ปี พบว่าบุตรของเกษตรกรและบุตรของผู้มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด มีโอกาสเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ น้อยมาก กล่าวคือเพียงประมาณร้อยละ ๑ ของผู้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้เป็นบุตรของเกษตรกร ทั้งๆ ที่เกษตรกรคือประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศมีจำนวนถึงร้อยละ ๑๕ ของประชากรทั้งหมดประมาณครึ่งหนึ่งของผู้สอบเข้ามหาวิทยาลัยเป็นบุตรของผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครทั้งๆ ที่ประชากรของกรุงเทพมหานครนั้น คิดเป็นเพียงร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งประเทศเท่านั้น

๒. เพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ ที่จะช่วยในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยทั้งระบบ ให้บังเกิดความเป็นธรรมในสังคมยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

๑. คัดเลือกจังหวัดที่จะให้ทุนเป็นปีๆ ไป โดยเลือกจังหวัดที่ยากจนที่สุดก่อน โดยใช้รายได้ของจังหวัดต่อประชากรเป็นตัววัด ซึ่งในปีการศึกษา ๒๕๒๔ มหาวิทยาลัยได้เลือกจังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม และอุบลราชธานี ในปีต่อไป ก็จะไปเปลี่ยนจังหวัดไป โดยพิจารณาจังหวัดอื่นในภาคอีสาน

๒. กำหนดคุณสมบัติผู้สมัครและเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ

๒.๑ เป็นผู้เรียนดีผลการเรียนอยู่ในระดับสูง คืออยู่ในระดับ ๑๐ เปอร์เซ็นต์แรกของชั้น และจะต้องผ่านการสอบความถนัดทางการเรียนที่มหาวิทยาลัยจัดสอบ

๒.๒ เป็นบุตรของเกษตรกรและ หรือผู้มีฐานะยากจน ซึ่งจะไม่มีโอกาสที่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยถ้าหากไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากมหาวิทยาลัย

๒.๓ มีความประพฤติดี มีจิตสำนึกต่อสังคมและรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม

๒.๔ วิศวกรคัดเลือก มีการสอบคัดเลือก ณ จังหวัดที่นักเรียนมีภูมิลำเนาอยู่ ทั้งนี้โดยสอบความถนัดทางวิชาการเป็นการคัดเลือกขั้นต้นก่อน แล้วจึงจะสัมภาษณ์เพื่อบ่งหาข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับผู้สมัครในเรื่องฐานะ อาชีพของบิดามารดา ประวัติการศึกษา และความประพฤติ นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องของ เช่น อาจารย์ใหญ่ อาจารย์ประจำชั้น เพื่อนนักเรียนด้วยกันเอง นักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกขานนี้ จะได้รับการเยี่ยมเยียนจนถึงบ้าน เพื่อดูฐานะความเป็นอยู่ที่แท้จริง รวมทั้งสอบถามเพื่อนบ้านด้วย เป็นการกลั่นกรองออกคนหนึ่ง

ทุนการศึกษาที่ได้รับ

๑. ผู้ที่ขาดแคลนมากที่สุดจะได้รับทุนบิลละ ๑๖,๐๐๐ บาท ในบั้นหนึ่งๆ ศึกษาระยะการให้ทุนเพียง ๕ เดือน เพื่อให้นักศึกษากลับไปใช้ชีวิต ณ ภูมิลำเนาเดิม ในระหว่างปิดภาคการศึกษา ทั้งนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

ค่าอาหาร	๘,๑๐๐ บาท (เดือนละ ๕๐๐ บาท)
ค่าหอพักเท่าที่จ่ายจริงในวงเงินไม่เกิน	๔,๕๐๐ บาท (เดือนละ ๕๐๐ บาท)
ค่าเดินทาง	๕๐๐ บาท
ค่าเสื้อผ้า	๕๐๐ บาท
ค่าอุปกรณ์การศึกษา	๕๐๐ บาท
ค่าเล่าเรียน	๑,๕๐๐ บาท

๒. ผู้ที่พอจะช่วยตัวเองได้บ้าง ได้รับทุนบิลละ ๑๑,๐๐๐ บาท ลดไปจากทุนประเภทแรก ๕,๐๐๐ บาท ทั้งนี้โดยหักค่าเสื้อผ้า ๕๐๐ บาทออก และให้ค่าอาหารลดลงเหลือ ๓,๖๐๐ บาท (เดือนละ ๔๐๐ บาท)

ความช่วยเหลืออื่นๆ ที่ให้แก่ นักศึกษา

นักศึกษาในโครงการนี้จำนวนหนึ่งไม่เคยมากรุงเทพมหานครเลย มหาวิทยาลัยจึงจัดบริการให้ นับแต่การไปรับนักศึกษาจากสถานีรถไฟและรถประจำทาง จัดหาหอพักให้ จัดการปฐมนิเทศเป็นพิเศษให้ จัดอาจารย์ที่ปรึกษา ติดตามผลการเรียนของนักศึกษา ทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องวิชาการ

โปรดช่วยสนับสนุนมหาวิทยาลัยในโครงการนี้

โครงการนี้เป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากทุกท่านโปรดให้ความสนับสนุนโครงการนี้ โดยการบริจาคเงินเป็นทุนการศึกษาให้แก่ นักศึกษาในโครงการนี้ ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังต่อไปนี้

๑. บริจาคเงินให้เป็นทุน จะเป็นกี่ทุนก็ได้ และจะเป็นทุนประเภท ๑๖,๐๐๐ บาทต่อปี หรือ ๑๑,๐๐๐ บาทต่อปี ก็ได้
๒. รับอุปการะนักศึกษาคนใดคนหนึ่ง หรือหลายคน ตั้งแต่เริ่มเข้าไปจนสำเร็จการศึกษาก็ได้
๓. บริจาคเงินจำนวนเท่าใดก็ได้ เพื่อบรรวบรวมกองทุน เพื่อเก็บดอกผลมาใช้เพื่อการนี้

ท่านจะติดต่อได้โดยตรงกับอธิการบดี รองอธิการบดี คณะบดีทุกๆ ท่าน หรือที่กองกิจการนักศึกษา โทร. ๒๒๑-๔๑๖๔ กองแผนงาน โทร. ๒๒๑-๐๑๓๓ หรือกองบริการศึกษา โทร. ๒๒๓-๐๑๕๔ หรือฝ่ายประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย โทร. ๒๒๒-๔๔๗๓ ได้ทุกวันเวลาราชการ